

10.11.2023

Mustionjoen kalailta 31.10.2023

Länsi-Uudenmaan vesi ja ympäristö ry:n (LUVY) koordinoima Mustionjoen kalat MUSKALAT-hanke oli kutsunut kaikki Mustionjoen sivupurojen maanomistajat ja siellä maanviljelyä harjoittavat maanviljelijät kalailtaan kuulemaan, miten Åminneforsin ja Billnäsin kalateiden myötä jokeen palaavat kalat ja kunnostustöiden puitteissa istutetut kalat vaikuttavat purojen hyödyntämiseen NATURA luokitellussa ja luokittelemattomissa puroissa. Paikan päällä kuulumme myös peltomaiden toimivan vesitalouden välttämättömyydestä maatalouden elinkeinon näkökulmasta. Tapahtumaa oli mainostettu facebookin eri paikallisryhmissä sekä lehti-ilmoituksilla Etelä Uusimaa- lehdessä (19.10.2023) sekä Landsbygdens Folk lehdessä (20.10.2023). Etelä-Uusimaa oli myös kirjoittanut tapahtumasta 12.10.2023 ilmestyneessä lehdessä.

Ovet avattiin klo 17:00, kahvittelevuokkalassa oli tarjolla klo 17:15 alkaen. Järjestäjät ohjasivat yleisöä auditorioon klo 17:50 alkaen. Illan esitykset ja loppukeskustelu toteutuivat klo 18 ja 20:45 välisenä aikana.

Tapahtuman ensimmäisessä osiossa alustettiin illan teemoja.

Tervetulosanat

Raaseporin kaupungin projektipäällikkö **Oskar Sjöberg** kertoi Lohikalat Karjaanjokeen 2030 –vesistövisiön kuuluvan kaupungin kärkihankkeisiin. Kaupunki on innokkaasti edistämässä kalatietyötä, ja on ilahduttavaa, että jo kahdesta nykyisestä kalatiestä on saatu hyviä tuloksia. Työn edistäminen jatkuu ja toiveena on vielä kaksi lisää kalatietä Peltokoskelle ja Mustionkoskelle, jolloin kalojen vaellustie olisi avattu merestä Lohjanjärvelle asti.

Lohikalat Karjaanjokeen 2030 vesistövisio

Länsi-Uudenmaan vesi ja ympäristö ry:n (LUVY) toiminnanjohtaja **Jaana Pönni** kertoi LUVYn toiminnasta ja Lohikalat Karjaanjokeen 2030 –vesistövision viiden kunnan yhteistyön aloitustaipaaleesta sekä nykyisistä toiveista avata kalojen vaelluseitti alhaalta (mereltä) ylöspäin ja takaisinpäin sekä vesistön laadun parantamisesta koko vesistössä. *Esitys [1. Kalailta - Fiskkväll - LUVY]*

Kalatalousalueen puheenvuoro

Kalatalousalueen puheenjohtaja oli estynyt saapumasta tilaisuuteen, mutta kalatalousalueen puheenvuoron piti toiminnanjohtaja **Gabi Lindholm**. Lindholm kertoi kalatalousalueen tarkoituksesta Kunnostus- ja hoitosuunnitelman (KHS) tavoitteista, kalastusrajoituksista ja –valvonnasta. *Esitys [2. Kalailta - Fiskkväll – kalatalousalue – fiskeriområdet]*

Peltomaiden toimiva vesitalous

Salaojayhdistyksen toiminnanjohtaja **Olle Häggblom** alusti lyhyesti peltomaiden toimivan vesitalouden välttämättömyyttä. Hän kertoi peltomaiden ojituksien perimmäiseksi syyksi Suomen ilmastoon - sadantaa on noin puolet enemmän kuin veden haihduntaa, jolloin maaperän ylijäämävesi on saatava poiskuljetettua satokasvien selviytymisen takia, esim. salaojituksen avulla. *Esitys [3. Kalailta - Fiskkväll – Salaojayhdistys – Täckdikningsföreningen]*

10.11.2023

Yleisöstä tuli esityksen loppuun kommentteja peltomaiden toimivan vesitalouden ja hyväkuntoisen maaperän kasvukunnon myönteisestä vaikutuksesta myös ravinteiden huuhtoutumisen vähentämisen kannalta. Häggblom yhdessä paikalla olevien maanviljelijäedustajien kanssa vahvisti, että toimiva vesitalous edesauttaa maaperän kasvukuntoa, jonka myötä satokasvi myös sitoo itseensä paremmin maaperän ravinteita (parempi sato), jolloin ravinteet pysyvät paremmin itse pellossa ja osa poistuu maasta korjatun sadon mukana.

Virtavedet ja vaelluskalat Mustionjoessa

LUVYn hankepääällikkö **Juha-Pekka Vähä** kertoi Suomen virtavesien ja vaelluskalojen sekä jokihelmisimpukan uhanalaisuudesta ja sen syistä sekä miten uhanalaisuutta pyritään jarruttamaan Mustionjoella ja varsinkin MUSKALAT-hankkeessa. MUSKALAT-hankkeessa tarkoituksena on edistää vaelluskalojen alasvaellusta, toteuttaa Åminneforsin ja Billnäsin kalatieseurantaa (kalalaskurin ylläpito) sekä istuttaa lohikaloja Mustionjokeen ja sen sivupuroihin. *Esitys [2. Kalailta - Fiskkväll - LUVY]*

NOUSU-ohjelma ja kalaistutuksien luvitukset

ELY-keskuksen johtava kalatalousasiantuntija **Mikko Koivurinta** välitti Maa- ja metsätalousministeriön terveiset ja esitteli ministeriön NOUSU-ohjelmaa. NOUSU-ohjelmasta saa rahoitusta hankkeille, jotka edistävät vaelluskalakantojen elvyttämistä ja virtavesien suojelua. NOUSU-ohjelma on myös rahoittanut hankkeita Karjaanjoen vesistössä (ml. MUSKALAT-hanke Mustionjoessa). *Esitys [4. Kalailta - Fiskkväll - NOUSU_MMM]*

Tämän jälkeen Koivurinta kertoi kalaistutuksista ja niiden kalastuslakiin kirjatusta lupatarpeista. LUVYlle on myönnetty kalanistutuslupa koko MUSKALAT-hankkeen hankekaudelle, jossa tavoitteena on istuttaa Karjaanjoen vesistöön vesistön omaa alkuperää olevaa taimenta. Koivurinta myös mainitsi Tammisaari-Pohjan kalatalousalueen (ja ELYn hyväksymän) käyttö- ja hoitosuunnitelman, jossa on listattu kalalajit ja -kannat, joihin ei tarvitse pyytää erillistä ELYn istutuslupaa. *[5. Kalailta - Fiskkväll - Istutusluvat - Inplanteringslov - ELY]*

Yleisön kysymykset (yleiset)

Yleisöltä tuli kysymys liittyen Mustionjoen vähäisiin koskiosuuksiin (Junkarsborg) ja miettivät miten LUVY näkee mahdollisuudet edistää koskiosuuksissa viihtyvien eläinlajien, kuten jokihelmisimpukan selviytymistä. Vähä (LUVY) vastasi tähän, että koskimaisia osuuksia saisi lisättyä esim. rakentamalla luonnonmukaisia kalateitä vesivoimalaitoksien yhteyteen.

Yleisöltä tuli kysymys liittyen tulevien Peltokosken ja Mustionkosken kalateiden rakentamisen rahoittamiseen ja toteutusaikatauluun. Walls vastasi kuntarahoituksen sitoutuneen jopa 1,5 miljoonaan ja että tämän lisäksi toivotaan myös valtion, EU:n ja yksityisten tahojen rahoitusta, kuten aiemmissakin kalatiehankkeissa. Aikataulu on vielä epäselvä, mutta Aluehallintovirasto on luvannut toimittaa lupapäätöksensä Peltokosken ja Mustionkosken lupahakemuksien osalta vuoden loppuun ja seuraavan vuoden alkupuoliskolla.

10.11.2023

Tapahtuman toisessa osassa toteutettiin keskustelu aiheella ”NATURA-alueiden, lohikalojen ja maanviljelyn yhteiselo”, johon osallistui asiantuntijoita ELY-keskukselta sekä paikallisia maanomistajia ja maanviljelijöitä.

Keskustelun puheenjohtajana toimi Anders Walls (Raaseporin kaupunki) ja asiakokonaisuuksien yhteenvetäjänä Henna Björkqvist (LUVY). Keskustelun osallistujat puhuivat omaa äidinkieltään ja Björkqvist tulkasi yhteenvedot toiselle kotimaiselle kielelle. Keskustelun maanviljelijäedustajat olivat etukäteen toimittaneet kysymyksiä ELY-keskuksen virkahenkilöille, jotka olivat valmistelleet vastauksia kysymyksiin. Maanviljelijäedustajat esittivät myös jatkokysymyksiä ja yleisöstä sallittiin myös muutamia kysymyksiä ja kommentteja.

Keskustelun osallistujat:

- Iida Kämäri, ylitarkastaja, ELY-keskus
- Harri Aulaskari, suunnittelija, ELY-keskus
- Mikko Koivurinta, johtava kalatalousasiantuntija, ELY-keskus
- Maanviljelijöiden edustajat: Bengt Nyman ja Staffan Eliasson.

Keskustelun kysymykset ja vastaukset

Maanviljelijän edustaja mainitsi esitettyjen kysymyksiin pohjautuvan maanviljelijän tarpeisiin ja kokemuksiin, jossa esim. 1) maaperän hyvä vesitalous on välttämätöntä hyvän sadon saamiselle (kuten Salaojayhdistyksen esityksessäkin kävi ilmi), 2) tarkastajalta on kysytty, mitä NATURA-alueella saa tehdä, ja vastaukseksi on saatu, ettei kaivinkoneella saa kaivaa, eikä ole pystynyt antamaan relevanttia ohjeistusta asiaan, 3) kun on tarkastellut muiden saamia lupia, jossa lupa on myönnetty toimenpiteelle ja lupaperusteluissa mainittu, että lupa on voitu myöntää mm. koska puroissa ei ole taimenta tmv. kalalajiketta. Näin ollen on ymmärretty, että kalan esiintyminen puroissa vaikeuttaa yleensäkin lupien saamista maanviljelijöiden toimenpiteisiin puroissa.

Miten kalan tulo voi vaikuttaa puron (case NATURApuro sekä muu puro) käyttöön maatalouden elinkeinon näkökulmasta:

1. ...puron ennallistamispaakkoon (maanviljelijän vastuu) kalalle sopivaksi, esim. voiko jotua suoristetun tai putkitetun puron ennallistamaan luonnonmukaiseksi
2. ...tuotannossa olevien peltujen suojakaistoihin/-vyöhykkeisiin
3. ...puron perkaamiseen (kaivamalla) ja eroosioehkäisyyn (kaivamalla)
4. ...vedenottoon purosta
5. ...rantapuuston harventamiseen/ poistoon
6. ...NATURA- tai muun suojelualueen laajenemiseen tai (uuden) syntymiseen

ELY-keskuksen asiantuntija vastasi yleisesti kysymyksiin, että lohikalat eivät ole Mustionjoen NATURA-alueiden luokituksen perustana, jonka myötä niillä ei ole jokihelmisimpukan kaltaista asemaa Mustionjoessa. Lohikalojen (ml. taimenen) ei itsessään estä toimenpiteitä NATURA-alueella, toisaalta se voi lisätä luontoselvityksien tarvetta luvanvaraisissa toimenpiteissä (myös ei NATURA-luokitelluissa puroissa). Lisäksi hän mainitsi vielä, että kalateiden myötä lohikalat tulevat pikkuhiljaa levittäytymään Mustionjoen pääuomaan ja kaloja miellyttäviin sivupuroihin.

10.11.2023

Kysymykseen nro 1. **ELY-keskuksen asiantuntija** vastasi, ettei NATURA-luokitus aseta pakotteita puron ennallistamiselle. Paljon kohutusta tulevasta EU:n ennallistamisasetuksesta, joka ei vielä ole rantautunut Suomeen, hän kertoi, että Suomen tahtotila on, että ennallistaminen painottuisi vahvasti vapaaehtoisuuteen (kuten NOUSU-ohjelmakin).

Kysymykseen nro 2. vastasi **ELY-keskuksen asiantuntija**, ettei Mustionjoen NATURA-luokituksen kautta tule velvoitteita peltojen suojakaistoille tai –vyöhykkeille. Maataloustukijärjestelmä (CAP) ohjaa suojakaistoja ja mahdollisia suojavyöhykkeitä.

Kysymykseen nro 3. **ELY-keskuksen asiantuntijat** vastasivat, että on puoluonnon kannalta suurissa tai siihen vaikuttavissa toimenpiteissä on aina pyydettävä lupaa ELY-keskukselta. Maanomistajan asiantuntemus ei aina riitä NATURA-alueen heikentämiseen liittyvissä arviointikysymyksissä, jolloin on tärkeää, että pyydetään arviointia ELY-keskuksen asiantuntijalta.

Maanviljelijäedustaja ja yleisö pyysivät tarkennusta siihen, missä menee ison ja pienen toimenpiteen raja. **ELY-keskuksen asiantuntija** tarkensi tähän, että olipa kyse ojitusyhteisön velvoitteisiin kuuluvan peruskunnossapidon tai ojituksen peruskorjauksien toimenpiteestä (isosta tai pienestä) kannattaa arviointi toimenpiteen luvanvaraisuudesta pyytää ensin ELY-keskukselta. **ELY-keskuksen asiantuntija** ehdotti, että jakavat tapahtuman järjestäjälle suorat linkit ja tiedot yhteydenottokanaviin, jolla maanomistajat saavat ELY-keskukseen yhteyden. **Björkqvist** lupasi välittää yhteydenottotiedot tapahtumaan ilmoittautuneille osallistujille.

Yleisöltä tuli kysymyksiä ja kommentteja, että onkohan virkahenkilöillä aikaa sellaiseen määrään yhteydenottoja. Virkahenkilöt kannustivat maanomistajia olemaan heihin yhteydessä myös toimenpiteistä matalla kynnyksellä, myöskin silloin kun toimenpide vaikuttaa maanomistajan silmin pieneltä.

Yleisöltä tuli myös ehdotuksia luonnonmukaisempaan eroosiosuojaukseen ja luonnonmukaisempaan ja kokonaisvaltaiseen (myös luonnonarvot huomioitu) uomankunnostukseen, kuten esim. kaksitasouomia hyödyntäen.

LUVYn toiminnanjohtaja **Pönni** ehdotti myös, että tällainen kokonaisvaltainen kunnostuksen pilotihanke, sisältäen mm. peruskuivatustarpeet, veden viivytyt, elinympäristöt jne., Mustionjoella kiinnostaa valtavasti LUVYakin, jos maanomistajilla on kiinnostusta lähteä mukaan sellaisen hankkeen suunnitteluun ja toteuttamiseen. Myös **ELY-keskuksen asiantuntija** kannusti tällaiseen yhteistyöhön, ja arvioi että varmasti ELYkin näkee hyviä syitä olla mukana auttamassa tällaisissa hankkeissa, kuten on muuallakin jo muutamia tehty.

ELY-keskuksen asiantuntija kannusti vielä olemaan yhteydessä ELY-keskukseen, siitäkin syystä, että voisi yhteistuumin selvittää sopivia ja hyväksyttäviä vaihtoehtoja lupahakemusta varten. **ELY-keskuksen asiantuntijat** jatkoivat, että ajan myötä lainsäädäntö on muuttunut ja siksi myöskin vanhojen ojitusyhteisöjen velvoitteiden (esim. puron vedenkorkeuden pidättäminen tietyllä tasolla) ei ole automaattisesti luvallista toteuttaa NATURA-luokitellussa kuin myös ei-luokitellussa

10.11.2023

purossa, ilman ELY-asiantuntijan arviointia toimenpiteen vaikuttavuudesta vesistöön. **ELY-keskuksen asiantuntija** muistutti, että myös maataloustuet ovat muuttuneet iän myötä, eikä nekään enää rahoita kaikkia ennen vanhaan käytettyjä toimenpiteitä, vaan yhä enemmän painotusta tulee luonnonmukaisempien ja kokonaisvaltaisempien toimenpiteiden toteuttamiselle.

Kysymykseen nro 4. **ELY-keskuksen asiantuntija** vastasi, että vesilain mukaiseen vedenottoon liittyy hyvin laajasti muitakin luontovaikutuksia, että kalan esiintyvyys purossa jää hyvin pieneksi painotukseksi ja on vain yksi asia monista tekijöistä vedenottoluvan ehtoja punnittaessa.

Kysymykseen nro 5. **ELY-keskuksen asiantuntijat** vastasivat, että joidenkin pajukoiden ja yksittäisten kaatuneiden puiden poisto vesistöstä ei ole lähtökohtaisesti mahdotonta, mutta mikäli kyse on laajemmasta alueesta tai erityisen arvokkaasta vesiympäristöstä, kuten koskiympäristöstä, niin puiden suoma varjostus on elintärkeä veden eliöstölle. Näin ollen, puidenkin kaataminen ja poisto on hyvä aina tarkistaa ELY-keskuksen asiantuntijoilta.

Kysymykseen nro. 6 **ELY-keskuksen asiantuntija** vastasi, ettei ole tietoinen yhdestäkään sellaisesta tilanteesta, jossa kalan tulo olisi aiheuttanut tietyn suojelualueen laajentumisen tai uuden NATURA-alueen muodostumisen. **ELY-keskuksen asiantuntija** ei myöskään ole tietoinen, että tällaisia tapauksia olisi tarkoituskaan tulevaisuudessa edistää.

Maanviljelijän edustaja kysyi vielä lopuksi, onko asia siis niin, ettei kalan esiintyvyys Mustiojoessa sitten itsessään toisikaan mitään lisätoimenpiteitä maanviljelijöille? **ELY-keskuksen asiantuntija** vastasi tähän, että yksinkertaisuudessaan vaikuttaa juuri siltä, että kyse on enemmin luontoarvojen huomioimisesta laajemmin ja tapauskohtaisesti. **ELY-keskuksen asiantuntija** pahoitteli vielä, ettei pystynyt illan aikana antamaan mustaa-valkoisia vastauksia, koska niitä yksinkertaisesti ei ole antaa näinkin moninaiisiin arviointeihin. Tulevien toimenpiteiden osalta hän kannustaa maanomistajia ja ojitusyhteisöjä olemaan yhteydessä ELY-keskukseen ja käymään heidän asiantuntijoiden kanssa vuoropuhelua, jotta löytyy kaikkia osapuolet huomioiva yhteinen ratkaisu. **ELY-keskuksen asiantuntija** myös muistutti, että tapauksissa onkin tarkoitus huomioida aina myös muut (kuin luontoarvot) toimenpiteen lupaan liittyvät mahdolliset lieventävät seikat.

Yleisöstä tuli myös mm. kommentteja siihen, ettei kalan esiintyvyys todellakaan aina estä isomman kunnostustoimenpiteen toteuttamista, ja esitti esimerkiksi Ingarskilan joen kilometrin pituisen kunnostuksen, joka toteutettiin siellä esiintyvistä taimenesta huolimatta.

Jatko ja loppusanat

Anders Walls (Raaseporin kaupunki) kiitti hyvää keskustelusta eri sidosryhmien kesken. Keskustelun ylläpitämistä jatkossakin on tärkeä vaalia, jotta Karjaanjoen/ Mustionjoen vesi- ja vaelluskala-asioita voidaan edistää yhdessä. Walls esitti, että Karjaanjoen tärkeistä vesistötoimenpiteistä on haasteellista vakuuttaa myös muut kuntalaiset, mutta Walls uskoo vahvasti siihen, että on tärkeää panostaa näihin asioihin tulevien sukupolvien takia. Hän pitää Raaseporinjoki-hanketta erityisen hyvänä esimerkkinä, jossa ollaan onnistuttu sidosryhmäyhteistyössä ja jossa sekä luonto että maanviljelijät ovat hyötäneet. Koko illan tärkeimmäksi sanomaksi hän näkee, että yhteinen keskustelu on välttämätöntä yhteistyön onnistumiselle.

Muistio PM

6 / 6

10.11.2023

20:30 Tapahtuma päättyy
Anders Walls päätti tapahtuman.